

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Asan/15/2019
Identifikačné číslo spisu: 1017202086
Dátum vydania rozhodnutia: 30.04.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Jaroslava Fúrová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:1017202086.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jaroslavy Fúrovej a členov senátu Mgr. Petra Melichera a JUDr. Eriky Šobichovej v právnej veci žalobcu: MAC TV, s.r.o., IČO: 00618322, so sídlom v Bratislave, Brečtanova 1, právne zastúpený spoločnosťou Advokátska kancelária Bugala - Ďurček, s.r.o., proti žalovanému: Rada pre vysielanie a retransmisiiu, so sídlom v Bratislave, Palisády 36, v konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. RP/34/2017 zo dňa 27.09.2017, v konaní o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku krajského súdu v Bratislave č. k. 2S/303/2017-37 zo dňa 31. októbra 2018, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č.k. 2S/303/2017-37 zo dňa 31. októbra 2018 m e n í tak, že rozhodnutie žalovaného č. RP/34/2017 zo dňa 27.09.2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Sťažovateľovi proti žalovanému p r i z n á v a nárok na úplnú náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde.

Odôvodnenie

O d ô v o d n e n i e :

I. Konanie pred správnym súdom

1. Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Bratislave zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania rozhodnutia žalovaného číslo: RP/34/2017 zo dňa 27.09.2017, ktorým rozhodnutím uložil žalobcovi pokutu v sume 3.319,- € podľa § 64 ods. 1 písm. d/ a § 67 ods. 5 písm. e/ zákona č. 308/2000 Z.z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z.z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon č. 308/2000 Z.z.) za porušenie povinnosti ustanovenej v § 19 ods. 1 písm. a/ tohto zákona tým, že na televíznej programovej službe JOJ odvysielal dňa 23.3.2017 o cca 20.37 hod. program Inkognito, ktorý svojím obsahom a spôsobom spracovania, a síce prezentovaním vtipov o amputovaných končatinách, zasiahol do práva na ochranu ľudskej dôstojnosti spoločenskej skupiny telesne hendikepovaných osôb.

2. Žalovaný popísal priebeh programu tak, že po odhalení povolania prvého hosťa (inštrumentárka) nasledoval krátky rozhovor medzi jednotlivými účinkujúcimi, súčasťou ktorého bolo viacero vtipov na tému amputovaných končatín so znením:

M. G.: „Mišo, ale ty si pamätáš, keď pacientovi, ktorý bol po amputácii - prišla za ním sestrička s dobrou a zlou správou?“

M. O.: „No, je niekoľko verzií.“

M. G.: „Áno, tak daj prvú.“

M. O.: „Je taká jedna verzia, že - mám pre vás dobrú...zlú...no tak najprv tú zlú. No, tak, museli sme vám amputovať obidve nohy. Ééé, preboha! Teraz tú, sp. zn. dobrú. Vidíte tam toho chlapíka, čo leží tam na šestke? On od vás kúpi topánky.“ Smiech v hľadisku.

V. V.: „Marcel, aká je druhá verzia?“

M. G.: „Budeme vám musieť amputovať obe nohy, to je zlá správa. A dobrá správa? Eé, viete, tá pekná blondávä sestrička, čo vás ošetruje? No...začal som s ňou chodiť.“ Nastáva smiech.

V. V.: „Potom už je len verzia, že mám pre vás zlú správu, zajtra zomriete. Ale dovtedy vám povieme, prečo.“ Smiech.

M. A.: „A ešte, pán doktor, necítim si nohy. Ani sa nečudujem, my sme vám ich amputovali.“

M. G.: „A potom je ešte - pán doktor, necítim, neviem si nahmatať nohy. No lebo sme vám amputovali ruky.“

V. V.: „Podme, podme radšej...“

M. O.: „To je černota, černota, černota.“

M. G.: „Černota černá.“

3. Žalovaný zohľadnil skutočnosť, že telesne hendikepované osoby sú spoločenskou skupinou, ktorej podmienky fungovania a uplatnenia sa v dnešnej spoločnosti sú vo viacerých smeroch sťažené. Vzhľadom na svoju znevýhodnenú situáciu by osoby patriace do tejto skupiny mali v súlade so všeobecne spoločensky akceptovaným správaním požívať zvýšenú mieru ochrany pred konaním spôsobilým zasiahnuť do ich ľudskej dôstojnosti. Javí sa ako žiaduce, aby sa akékoľvek (aj potenciálne vtípné) vyjadrenia na adresu telesne hendikepovaných osôb formulovali s vyššou mierou citlivosti, zodpovednosti a slušnosti, než akú je potrebné zachovať pri vyjadrovaní sa vo vzťahu k iným spoločenským skupinám, ktoré sa obvyčajne stávajú terčom vtipov v reláciách tohto charakteru. Podľa žalovaného tieto vtípy zosmiešňovali a zľahčovali neutešivú situáciu fyzicky hendikepovaných obyvateľov obzvlášť neadekvátnym, nehumánnym a necitlivým spôsobom. Žalovaný poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Sž/26/2012 zo dňa 25.9.2012, sp. zn. 2Sž/21/2010 zo dňa 18.5.2011. Napriek skutočnosti, že obsahom programu Inkognito je hádanie povolaní prítomných hostí zábavnou, nenútenou a odľahčenou formou, samotná snaha pobaviť diváka neoprávňuje vysielateľa prezentovať vtípy na úkor telesne postihnutých osôb, ktoré sa v dôsledku svojho hendikepu ocitli v neľahkej životnej situácii. Voči predmetnej spoločenskej skupine je potrebné zachovať istú mieru súcitu, slušnosti a zodpovednosti berúc na zreteľ možný následok takto prezentovaných informácií. V dôsledku skôr uvedeného tak spracovanie programu a v ňom uvedených výrokov vyznieva nedôstojne, necitlivo, neúctivo a výsmešne vo vzťahu k telesne hendikepovaným osobám a zľahčuje ich nepriaznivú situáciu. Takto prezentované informácie predstavovali prekročenie nevyhnutnej miery zásahu do základných práv a slobôd dotknutých osôb v záujme zachovania obsahovej podstaty programu. Odvysielanie programu s obsahom, ktorý tvorili uvedené výroky, nebolo odôvodnené potrebou verejnosti byť informovaný a taktiež takéto odvysielanie nebolo nevyhnutné pre zachovanie práva účastníka konania na slobodu prejavu. Žalobca tým porušil § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z., za čo je administratívne zodpovedný.

4. Žalovaný pri ukladaní sankcie zohľadnil skoršie sankcionovanie žalobcu trinástimi právoplatnými rozhodnutiami o uložení pokút za porušenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. a za zásah do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných. Žalobca je za porušenie povinností objektívne zodpovedný, preto nie je potrebné skúmať jeho zavinenie; podstatné je len to, či k porušeniu zákona objektívne došlo alebo nie. Žalobca je multiregionálnym vysielateľom a má viac ako 30 % potenciálnych

recipientov a menej ako 80% obyvateľov. Je zároveň celoplošným digitálnym vysielateľom. Program, v ktorom sa vyskytli popísané výroky, trval cca jednu hodinu a osem minút vrátane reklamných blokov a prezentácia vtipov trvala cca 40 sekúnd. Následkom porušenia zákonnej povinnosti bol zásah do ľudskej dôstojnosti telesne hendikepovaných osôb. Žalovaný pri určovaní závažnosti správneho deliktu zobral do úvahy aj skutočnosť, že v dôsledku odvysielania predmetných vtipov o amputovaných končatinách došlo k zásahu do ľudskej dôstojnosti telesne hendikepovaných osôb, aj zábavný charakter relácie. Spáchaním správneho deliktu nedošlo k získaniu bezdôvodného obohatenia. Z uvedených dôvodov žalovaný uložil pokutu v sume 3.319,- € v dolnej hranici zákonného rozsahu (od 3.319,- € do 165.969,- €).

5. Správny súd v dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal na to, že právo na slobodu prejavu obsiahnuté v článku 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Toto znenie korešponduje aj s čl. 26 Ústavy SR. Sloboda prejavu a právo prijímať, vyhľadávať a rozširovať idey a informácie sa zaručujú každému ako základné právo. Slobodou prejavu sa človeku umožňuje vysloviť alebo zmlčať svoje city, myšlienky a názory. Prostredníctvom práva prijímať, vyhľadávať a rozširovať idey a informácie sa každému umožňuje dozvedieť sa informáciu, získať informáciu do svojej dispozičnej sféry a v nej informáciu spracovať pre svoju potrebu i potrebu iných, keďže v súlade s ústavou k nemu patrí aj právo informáciu ďalej rozširovať vo verejnom záujme sa sloboda prejavu a právo prijímať, vyhľadávať a rozširovať informácie môžu obmedziť podľa čl. 26 ods. 4 Ústavy SR len zákonom. Termínom „zákon“ sa neoznačuje jeden všeobecne záväzný právny predpis so silou zákona, ale neurčitý počet všeobecne záväzných právnych predpisov s definovaným stupňom právnej sily. Zákonné obmedzenie základného práva zaručeného v ustanoveniach čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy je možné, iba ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti (mutatis mutandis II. ÚS 28/96).

6. K obmedzeniu slobody prejavu a práva na prijímanie informácií môže dôjsť len v súlade so zákonom a za predpokladu, že ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. V tejto oblasti nemožno opomenúť rozsiahlu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len EŠLP) a Ústavného súdu SR k testu proporcionality a ku klasifikácii adresátov kritiky, ale aj samotných kritikov. Sloboda prejavu ako taká je previazaná s ostatnými právami garantovanými Ústavou SR aj Dohovorom. V predmetnej veci je nepochybné, že došlo k stretu slobody prejavu na strane žalobcu a práva na ochranu ľudskej dôstojnosti na strane telesne hendikepovaných osôb. Správny súd zdôraznil, že v takom prípade konštantná judikatúra Najvyššieho súdu SR, Ústavného súdu SR aj EŠLP vyžaduje vykonanie testu proporcionality, ktorý vyústi do záveru o preferovaní niektorej z dotknutých slobôd, teda či už slobody prejavu podľa čl. 26 Ústavy SR alebo práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 Ústavy SR. Test proporcionality sa zameriava na odpovede na otázky kto, o kom, čo, kde, kedy a ako hovorí.

7. Z hľadiska subjektu realizujúceho slobodu prejavu (KTO) je pravdou, že privilegovanou skupinou sú žurnalisti, ktorí požívajú značnú mieru ochrany pri zverejňovaní informácií. EŠLP konštantne pripomína, že tlač je strážnym psom demokracie ("public watch dog") a hrá významnú úlohu v právnom štáte, pretože dovoľuje slobodnú hru politickej diskusie. Novinári majú (sociálnu) povinnosť poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa všetkých záležitostí verejného záujmu a verejnosť má právo takéto informácie obdržať. Novinárom je dokonca umožnené používať určitú mieru preháňania a provokácie.

8. V ďalšom kroku (O KOM) je potrebné posudzovať, koho sa informácia týka, teda či ide o bežného človeka alebo osoby verejného záujmu. Osoby verejného záujmu (politici, sudcovia, štátni úradníci, prokurátori, advokáti, iní verejní činitelia a iné verejne známe osoby) musia znášať vyššiu mieru záujmu o svoju osobu a hranice ochrany ich osobnostných práv v určitých prípadoch sú nižšie ako hranice ochrany bežných ľudí. V predmetnej veci sa informácie bezprostredne dotýkajú bežných ľudí s telesným hendikepom, preto miera ochrany ich práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti je vysoká. Jej úroveň

nepochybne ovplyvňuje aj skutočnosť, že ide o znevýhodnené osoby trpiace fyzickým a obmedzujúcim hendikepom; ich integrácia je vnímaná citlivo.

9. Pri hodnotení ČOHO sa výrok týka všeobecne platí, že najväčšiu mieru ochrany požívajú výroky klasifikované ako politický prejav a výroky sledujúce verejný záujem, v ktorom možno použiť preháňanie alebo provokáciu vo zvýšenej miere ako v iných, nepolitických informáciách. Pojem „verejný záujem“ je pomerne vágny a zákon ho nedefinuje, preto je vecou výkladu v každej individuálnej veci. Predmetom v uvedenej právnej veci nie je politický prejav ani výroky sledujúce verejný záujem, ale vtip o amputovaných končatinách bežných osôb a o následkoch v praktickom živote s cieľom vyvolať pobavenie. Vtip je slovným výrokom alebo činom majúcim za cieľ vyvolať veselosť (Synonymický slovník slovenčiny, Red. M. Pisárčiková. 3. nezm. vyd. Bratislava: Věda 2004. 998 s. ISBN 80-224-0801-8). Slovník slovenského jazyka definuje vtip ako komické poňatie nejakej situácie alebo jej žartovné vyjadrenie, žart.

10. Z hľadiska širokého ponímania pojmu informácia (správa dávaná na vedomie osobe, verejnosti prostredníctvom slov, obrazov al. zvukov) možno vtip považovať za informáciu. ESLP v rozhodnutí vo veci Kuliš a Rózycki proti Poľsku zo dňa 6.10.2009 konštatoval, že komiks nepredstavuje skutkové tvrdenie, ale hodnotový úsudok. Preto aj vtip možno považovať za hodnotový úsudok. To však neznamená, že nemožno ďalej skúmať, či hodnotový úsudok nebol v konkrétnom kontexte excesívny.

11. Žalovaný správne zohľadnil skutočnosť, že telesne hendikepované osoby sú spoločenskou skupinou, ktorej podmienky fungovania a uplatnenia sa v dnešnej spoločnosti sú vo viacerých smeroch sťažené (napríklad v prístupe k zamestnaniu, zdravotnej starostlivosti, integrácii v spoločnosti, a podobne). Vzhľadom na svoju znevýhodnenú situáciu osoby patriace do tejto skupiny požívajú zvýšenú mieru ochrany pred konaním spôsobilým zasiahnuť do ich ľudskej dôstojnosti. Je žiaduce, aby sa akékoľvek (aj potenciálne vtipné) vyjadrenia na adresu telesne hendikepovaných osôb formulovali s vyššou mierou citlivosti, zodpovednosti a slušnosti, než akú je potrebné zachovať pri vyjadrovaní sa vo vzťahu k iným spoločenským skupinám, ktoré sa obyčajne stávajú terčom vtipov v reláciách tohto charakteru. Tieto vtipy zosmiešňovali a zľahčovali neutešivú situáciu fyzicky hendikepovaných obyvateľov obzvlášť neadekvátnym, nehumánnym a necitlivým spôsobom. V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Sž/21/2010 zo dňa 18.5.2011 zásah do práva na ľudskú dôstojnosť môže smerovať aj voči celej skupine osôb, pričom takáto skupina musí byť objektívne identifikovaná a identifikovateľná. V predmetnej veci bola táto podmienka splnená, pretože skupinu telesne hendikepovaných osôb možno bez ťažkostí ihneď identifikovať.

12. Z hľadiska miesta (KDE) bol vtip uvedený správny súd uviedol, že žalobca je multiregionálnym televíznym vysielateľom a má viac ako 30 % potenciálnych recipientov. Je zároveň celoplošným digitálnym vysielateľom. Program bol vysielaný v televíznej programovej službe JOJ a je dostupný aj digitálnym vysielateľom, teda ide o širokorozsiahle vysielanie. Čím väčšiu publicitu výrok má, tým opatrnejšie je potrebné k nemu pristupovať. Žalobca vzhľadom na rozsah svojho vysielania a potenciálny počet recipientov nevyhnutne dostatočnú starostlivosť, aby nedošlo k zásahu do práva na ľudskú dôstojnosť skupiny telesne hendikepovaných osôb. Program, v ktorom sa vyskytli popísané výroky, trval cca jednu hodinu a osem minút vrátane reklamných blokov a prezentácia vtipov trvala cca 40 sekúnd (AKO DLHO). Bol vysielaný dňa 23.3.2017 (nedeľa) v hlavnom vysielacom čase od cca 20.37 do 21.45 hod., teda potenciál vysokej sledovanosti programu Inkognito je daný.

13. Správny súd vyhodnotil výsledky testu proporcionality v prospech práva na ochranu ľudskej dôstojnosti skupiny telesne hendikepovaných osôb; dospel k záveru, že žalobca necitlivým, neadekvátnym a nehumánnym spôsobom odvysielal na svojej programovej službe JOJ vtip, ktorý sa dotkol práva na ochranu ľudskej dôstojnosti fyzicky hendikepovaných osôb, ktoré požívajú vyššiu mieru ochrany, keďže ide o bežných ľudí. Odvysielaný vtip nebol politickou informáciou, politickou satirou ani inou informáciou vo verejnom záujme, ktorú by bolo v zmysle judikatúry ESLP nevyhnutné chrániť vo vyššej miere. Zásah do slobody prejavu žalobcu bol teda vykonaný na základe zákona č. 308/2000 Z.z., je ním chránené právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti telesne hendikepovaných osôb, bol

proporcionálny a nevyhnutný v demokratickej spoločnosti. Neobstojí v tomto prípade tvrdenie žalobcu, že ide o známy vtíp. Ak by aj išlo o známy vtíp, žalobca vzhľadom na ustanovenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. bol povinný zachovať rovnováhu medzi ľudskými právami, najmä medzi slobodou prejavu a právom na zachovanie ľudskej dôstojnosti iných, čo neurobil. Žalovaný preto rozhodol v súlade so zákonom č. 308/2000 Z.z., keď žalobcu sankcionoval za uvedený skutok podľa § 19 ods. 1 písm. a/, § 67 ods. 5 písm. e/ citovaného zákona. Pri ukladaní pokuty zohľadnil všetky zákonné predpoklady (§ 64 ods. 3 zákona č. 308/2000 Z.z.) a jeho správna úvaha nevybočila z rámca ustanoveného týmto zákonom. Uložená pokuta v dolnej hranici zákonnej sadzby je primeraná spáchanému deliktu a spĺňa prevenčnú aj sankčnú funkciu. Na základe uvedených skutočností, citovaných právnych predpisov správny súd dospel k záveru, že žaloba žalobcu nie je dôvodná, preto ju podľa § 190 SSP zamietol.

II. Kasačná sťažnosť, vyjadrenia

14. Proti právoplatnému rozsudku krajského súdu žalobca podal kasačnú sťažnosť v zákonom stanovenej lehote. Sťažovateľ mal za to, že krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia s poukazom na § 440 ods. 1 písm. g/ SSP. Poukázal na nesprávne posúdenie spravodlivej rovnováhy medzi právom sťažovateľa na slobodu prejavu a právom neindividualizovanej nereálnej skupiny ľudí na ľudskú dôstojnosť.

15. Žalobca namietal, že zásah do jeho slobodného prejavu v podobe napadnutého rozhodnutia by bol zákonný len vtedy, ak by splnil jednu formálnu a dve materiálne podmienky.

Formálnou podmienkou je obmedzenie slobody prejavu na základe zákona a materiálnymi podmienkami sú existencia legitímneho cieľa (jedného z piatich v zmysle článku 26 ods. 4 Ústavy SR) a zároveň proporcionálna obmedzenia k sledovanému legitímnemu cieľu (obmedzenie slobody prejavu je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti).

16. Žalobca uviedol, že síce bol zásah do jeho slobody prejavu vykonaný na základe zákona o vysielaní (formálna podmienka), ale tento zásah (obmedzenie) už nebol vykonaný na základe niektorého z chránených verejných záujmov podľa článku 26 ods. 4 ústavy SR - ochrana práv a slobôd iných (prvá materiálna podmienka), a nebol proporcionálny (nevyhnutný v demokratickej spoločnosti) (druhá materiálna podmienka). Tiež poukázal na skutočnosť, že nesplnenie podmienky legitímneho cieľa a proporcionality zásahu neumožňujú obmedziť právo žalobcu na slobodu prejavu, preto napadnuté rozhodnutie nie je zákonné.

17. Legitímnym cieľom, pre ktorý mohla byť obmedzená sloboda prejavu žalobcu je ochrana práv a slobôd iných, bezpečnosti štátu, verejného poriadku, ochrana verejného zdravia a mravnosti (porov. čl. 26 ods. 4 ústavy a obdobne čl. 10 ods. 2 dohovoru).

18. „Ochrana práv a slobôd iných“ bola identifikovaná ako legitímny cieľ, avšak tento krajský súd nestotožnil so žiadnym konkrétnym individualizovaným subjektom, ktorému malo byť zasiahnuté do osobnostných práv (ľudskej dôstojnosti). Individualizácia subjektu je nevyhnutná na to, aby mohlo dôjsť k posúdeniu proporcionality zásahu do osobnostných práv a obmedzenia práva na slobodu prejavu. V tejto súvislosti namietal, že v odôvodnení napadnutého rozhodnutia identifikované dôvody celkom zjavne poukazujú na skutočnosť, že krajský súd sa priklonil na ochranu nekonkretizovanej masy ľudí, na základe čoho sledovaný cieľ obmedzenia slobody prejavu nie je možné považovať za legitímny.

19. Z podstaty odvysielaných vtipov taktiež vôbec nevyplýva, že sa týka skupiny „hendikepovaných ľudí“, nakoľko len navodzujú vymyslenú, nereálnu situáciu o nevydarených lekárskech zákrokoch na ľuďoch, ktorí neboli hendikepovaní. Taktiež podstata odvysielaných vtipov netkvela v zameraní sa na určitý hendikep a jeho zosmiešnenie alebo zosmiešnenie tejto osoby s ohľadom na hendikep (fyzický, mentálny, zdravotný), ktorým trpí. Aj v prípade, ak by kasačný súd dospel k záveru, že skupina „hendikepovaných ľudí“ je pre bežného diváka, ktorý by sa oboznámil s odvysielaným programom jednoznačne, nezameniteľne a dostatočne určito identifikovateľná, tak odvysielaním vtipu nedošlo k šíreniu takého obsahu, ktorý by sa akýmkoľvek dotýkal alebo obmedzoval ich základné práva alebo slobody.

20. V tejto súvislosti žalobca poukázal na Nález Ústavného súdu SR zo dňa 12.04.2016, sp.zn.: III. ÚS 571/2015-47, v ktorom ústavný súd uviedol, že ochrana práv iných by bola legitímnym cieľom za predpokladu, ak by charakter šíreného obsahu (v prejednávanej veci vtipu o amputácii zdravej nohy) mal znamenať ohrozenie práv a slobôd iných in concreto napríklad o šírenie a uvádzanie jednostranných názorov, myšlienok alebo ideí úmyselne popierajúcich ľudské práva a slobody, popierajúce alebo schvaľujúce holokaust, zločiny politických režimov, podporujúcich náboženský extrémizmus a terorizmus, podporujúcich výlučne jednu politickú stranu, hnutie či skupinu s cieľom poškodiť na právach názorových a politických oponentov v rámci demokratického politického súboja v podmienkach reprezentatívnej demokracie, podporujúcich totalitné štátne zriadenie alebo propagandu politických

režimov založených na fašistickej, komunistickej alebo obdobnej ideológii, podporujúcich národnú, rasovú alebo etnickú nenávisť a pod.

21. Obmedzenie slobody prejavu krajský súd nestotožnil so žiadnym legitímnym cieľom uvedeným vyššie a tento s ohľadom na okolnosti prejednávanej veci ani nie je prítomný, a preto je potrebné konštatovať, že krajský súd uplatnil nesprávnu referenčnú ústavnú normu v prospech domnejšej ochrany skupiny neurčitých osôb, ktorú nie je možné pomeriavať so slobodou prejavu.

22. Napadnuté rozhodnutie je tak zjavne založené na nesprávnom právnom posúdení veci, ktorého nesprávnosť je potvrdená aj závermi Ústavného súdu Slovenskej republiky a preto je ho potrebné zrušiť. Žalobca uvádza, že akýkoľvek zásah alebo obmedzenie šírenia informácií zo strany orgánu verejnej moci je potrebné považovať ako zásah do slobody prejavu, pričom takýto zásah musí zniesť ústavnoprávne limity a navyše splnenie týchto limitov musí byť v konaní riadne preukázané a odôvodnené. Ústavný súd SR vo svojej rozhodovacej praxi niekoľkokrát zdôraznil povinnosť všeobecných súdov zohľadňovať pri svojej rozhodovacej činnosti relevantnú judikatúru ESLP a ďalších medzinárodných súdnych orgánov vyvoditeľnú okrem iného aj z čl. 1 ods. 2 ústavy.

23. Okrem práv spätých s ochranou osobnosti, ústava zaručuje aj iné základné práva a slobody, napr. právo na súdnu a inú právnu ochranu (čl. 46 až čl. 50) a slobodu prejavu (čl. 26). Uplatňovanie týchto základných práv a slobôd a ich právna ochrana musia byť proporcionálne a vzájomne vyvážené tak, aby sa nadmernou ochranou jedného práva nad únosnú mieru nepotlačila ochrana iného práva. To znamená, že ani existencia zásahu do osobnostných práv nemusí nevyhnutne viesť k záveru o neoprávnenosti takého zásahu, ak bol dôsledkom uplatňovania iného základného práva, pričom vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci tento zásah nepresiahol hranice primeranosti (proporcionality). V každom konkrétnom prípade je vždy nevyhnutné skúmať mieru (intenzitu) tvrdeného porušenia základného práva na ochranu osobnosti a ľudskej dôstojnosti, a to práve v kontexte so slobodou prejavu a so zreteľom na požiadavku proporcionality uplatňovania týchto práv.

Z doterajšej judikatúry Ústavného súdu SR vyplýva, že obmedzenie akéhokoľvek základného práva alebo slobody, a teda aj slobody prejavu možno považovať za ústavne akceptovateľné len vtedy, ak ide o obmedzenie, ktoré bolo ustanovené zákonom, resp. na základe zákona, zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa, t. j. ospravedlňuje ho existencia naliehavej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom, t. j. musí ísť o obmedzenie, ktoré je v súlade so zásadou proporcionality (m. m. I. ÚS 4/02, I. ÚS 36/02, I. ÚS 193/03).

24. V posudzovanom prípade došlo k obmedzeniu slobody prejavu žalobcu na zákonomnom podklade, ktorý tvorili ustanovenia § 19 ods. 1 písm. a) Zákona o vysielaní a retransmisii. Za týchto okolností je z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti napadnutého rozhodnutia potrebné posúdiť, či bol zásah do slobody prejavu žalobcu primeraný, t. j. či zodpovedal zásade proporcionality.

25. Krajský súd po vzore Ústavného súdu SR pristúpil k argumentácii potrebnej pre preskúmanie proporcionality medzi zásahom do slobody prejavu žalobcu a ústavnými garanciami práva skupiny osôb „telesne hendikepovaných“ avšak tento uplatnil právne nesprávne a vyvodil z neho nesprávne právne závery. Pre tento účel, obdobne ako v iných porovnateľných prípadoch (napr. II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 302/2010), žalobca opätovne uvádza argumenty alokované do testu proporcionality založenom na hľadaní odpovedí na otázky KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO v danom prípade „hovoril“ (uverejnil informáciu);

26. KTO zásah do práva na ochranu ľudskej dôstojnosti vykonal. Z hľadiska dôležitosti pre výmenu názorov v demokratickej spoločnosti možno subjekty uplatňujúce slobodu prejavu klasifikovať do viacerých skupín. Z judikatúry ESLP vyplýva, že privilegované postavenie z hľadiska ochrany slobody prejavu patrí novinárom a masmédiám, a to zvlášť pri informovaní o veciach verejného záujmu (napr. rozsudok ESLP Prager a Oberschlick v. Rakúsko z 26. apríla 1995, sťažnosť č. 1594/90, alebo rozsudok ESLP Bladet Tromso a Stensaas proti Nórsku z 20. mája 1999, sťažnosť č. 21980/93). Novinári majú (sociálnu) povinnosť poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa všetkých záležitostí verejného záujmu a verejnosť má právo takéto informácie dostať. Novinárom je dokonca umožnené používať určitú mieru preháňania a provokácie. Ústavný súd akceptoval uvedený prístup ESLP, a to nielen z dôvodu jeho autority, ale hlavne z dôvodu presvedčivosti jeho argumentácie.

27. Vo vzťahu k uvedenému žalobca uvádza, že v posudzovanej veci je MAC TV vysielateľom televíznej programovej služby s názvom „JOJ“ s celoštátnou pôsobnosťou a prevádzkovateľom audiovizuálnej mediálnej služby, v ktorej boli inkriminované informácie odvysielané. Žalobca je v danom prípade teda „nositeľom“ slobody prejavu, a preto sa na neho vzťahuje zvýšená ochrana (privilegované postavenie) poskytovaná novinárom, resp. masmédiám, ktorú bolo potrebné pri rozhodovaní predmetnej veci zo strany krajského súdu primeraným spôsobom zohľadniť.

28. O KOM boli inkriminované informácie a do koho osobnostnej sféry zasahovali. Dôsledkom snahy o podporu výmeny názorov o verejne zaujímavých témach je kategorizácia adresátov kritiky. Stupeň dovolenej kritiky sa mení podľa charakteristiky adresáta. Hranice akceptovateľnej kritiky sú najširšie u politikov a najužšie u „bežných“ občanov.

29. V posudzovanom prípade je nepochybné, že informácie (vtipy) sa netýkali žiadnej konkrétnej osoby, ale vymyslených, všeobecne pomenovaných osôb lekára a pacienta vystupujúcich v scenári vtipu poukazujúceho na vznik vymyslenej absurdnej situácie chybného amputovania „zdravej“ končatiny a humorného kontextu. Je teda zrejmé, že uverejnená informácia žiadnym spôsobom nesmerovala voči konkrétnej reálne existujúcej osobe a už vôbec nie ani proti skupine „telesne hendikepovaných osôb“. Krajský súd túto skutočnosť vyhodnotil právne nesprávne, nakoľko uzatvoril, že uverejnené vtipy smerovali priamo proti skupine hendikepovaných osôb a zosmiešňovali ju práve z dôvodu hendikepu jej členov.

30. ČO bolo obsahom inkriminovaných informácií. V prejednávanej relácii bolo obsahom mimo iné aj reprodukovanie verejne známeho vtipu v zábavnej relácii, tzn. že reprodukovanie informácie (vtip) prirodzene spadali pod verejný záujem obyvateľstva sledujúceho zábavný program a žalobca bol oprávnený tieto informácie verejného záujmu z titulu svojho postavenia verejnosti sprostredkovať.

31. KDE boli inkriminované informácie uverejnené. Užitočným kritériom pri posudzovaní zásahu do slobody prejavu je miesto zaznenia či odvysielania sporných informácií. Vo všeobecnosti platí, že čím hromadnejšie sa informácia distribuuje, tým vyššia je miera ochrany osobnostných práv. Inkriminované informácie boli odvysielané v zábavnej relácii televíznej programovej služby „JOJ“, prevádzkovej

žalobcom s celoštátnou pôsobnosťou, a preto môžu byť z tohto hľadiska posudzované prísnejšie. Na druhej strane krajský súd vôbec nevyhodnotil skutočnosť, že pre bežného diváka bolo zrejme, že odvysielané vtipy boli odvysielané v kontexte zábavného programu, ktorý je vnímaný s nadsázkou a odstupom a v kontexte zábavnej relácie, ktorej obsah nie je možné brať vážne.

32. KEDY boli inkriminované reportáže uverejnené. Inkriminované informácie boli verejnosti sprostredkované v čase trvania zábavnej relácie, čiže v čase kedy reprodukováný vtip zapadal do celkového kontextu vysielanej relácie, ktorú nový aj pravidelný divák vníma zjavne ako reláciu zábavnú, ktorá nepojednáva o spoločensky aktuálnych témach. Divák v tomto prípade filtruje odvysielané informácie, ako informácie uvádzané v rámci humoru, satiry, nadsázky a nie ako informácie, ktoré majú za cieľ podnecovať nenávisť (tzv. hate speech) alebo potláčať, či obmedzovať práva určitej skupiny osôb.

33. AKO boli informácie v inkriminovaných reportážach formulované.

Európsky súd pre ľudské práva pri posudzovaní limitov slobody prejavu starostlivo rozlišuje medzi faktmi a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov nepripúšťa dôkazy (Lingens c. Rakúsko, už spomínaný rozsudok; obdobne Feldek c. Slovenská republika, rozsudok z 12. júla 2001). Aj keď hodnotiaci úsudok vzhľadom na svoj subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, musí vychádzať z dostatočného faktického základu (Jerusalem c. Rakúsko, rozsudok z 27. februára 2001). Z uvedeného vyplýva, že ak v konkrétnom prípade sú z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti posudzované hodnotiace úsudky, tak je ochrana výrokov takéhoto charakteru z hľadiska slobody prejavu s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu intenzívnejšia ako v prípade uverejnenia faktov (skutkových tvrdení), ktoré sa môžu ukázať neskôr ako nepravdivé. Tento prístup ESĽP k posudzovaniu právnych sporov, ktorých predmetom je konflikt medzi slobodou prejavu a právom na ochranu súkromia, si osvojil vo svojej judikatúre aj ústavný súd (napr. II. ÚS 152/08, II. ÚS 326/09, IV. ÚS 302/2010) a je ho potrebné uplatniť aj v prejednávanej veci. V posudzovanej veci však žalobcovi nie je nevytýkaná formulácia akýchkoľvek faktov alebo hodnotiacich úsudkov. V prejednávanej veci bola žalobcovi obmedzená sloboda prejavu za reprodukciu vtipu (vymyslenej nereálnej situácie bez reálnych aktérov).

34. Humor, žart, satira, karikatúra sú v judikatúre ESĽP jednoznačne formami slobody prejavu, ktoré sú chránené z hľadiska slobody prejavu, ibaže by svojim obsahom a intenzitou predstavovali tzv. hate speech, tzn. šírenie nenávisťných myšlienok voči vystupujúcim osobám smerujúcim k potláčaniu ich základných práv a slobôd. V tejto súvislosti žalobca poukazuje na ustálenú rozhodovaciu činnosť ESĽP, najmä rozhodnutie vo veci Sousa Goucha proti Portugalsku z 22.03.2016, sťažnosť č. 70434/12, predovšetkým bod 50 a 51. Krajský súd predmetnú rozhodovaciu činnosť vôbec nezohľadnil a tým vec nesprávne právne posúdil.

35. Z kontextu skutkového stavu jednoznačne vyplýva, že v prejednávanej veci išlo v rámci zábavnej relácie o reprodukciu vymyslenej neškodnej situácie s humorným podtextom, ktorého cieľom bolo zjavne pobaviť divákov. Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že krajský súd napadnutým rozhodnutím, v konflikte medzi základným právom žalobcu vyhľadávať a rozširovať informácie a slobodou prejavu a základným právom neidentifikovateľných osôb „telesne hendikepovaných“ na ochranu ľudskej

dôstojnosti nesprávne uprednostnil ochranu osobnostných práv.

36. Krajský súd takto rozhodol, napriek tomu, že žalobca požíva v zmysle stabilizovanej judikatúry ESLP, z ktorej ústavný súd pri rozhodovaní porovnateľných vecí vychádza, privilegované postavenie (zvýšenú ochranu), napriek tomu, že inkriminovaná relácia mala zábavný charakter, napriek tomu, že žalobca verejne šíril nereálnu vymyslenú situáciu (vtip); napriek tomu, že vtip nesmeroval k potlačeniu alebo obmedzovaniu práv „telesne hendikepovaných osôb“.

37. Za týchto okolností žalobca považuje právne závery krajského súdu vyjadrené v napadnutom rozhodnutí, v zmysle ktorého žalobca neprípustným spôsobom zasiahol do ľudskej dôstojnosti „telesne hendikepovaných osôb“, za zásah do slobody prejavu, ktorý je z ústavného hľadiska neakceptovateľný a neudržateľný, z dôvodu, že nespĺňa základné predpoklady legitimacy a proporcionality (nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti) zásahu do slobody prejavu a vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

38. Ku kasačnej sťažnosti žalovaný podal písomné vyjadrenie. Uviedol, že z odôvodnenia napadnutého rozsudku a vykonaného testu proporcionality je podľa jeho názoru zrejmé, aké skutočnosti vzal správny súd do úvahy pri posudzovaní proporcionality zásahu do slobody prejavu žalobcu. Súd skonštatoval, že v predmetnej veci sa odovysielané informácie (vtipy) týkali bežných ľudí s telesným hendikepom, pričom miera ochrany ich práv je ovplyvnená skutočnosťou, že ide o spoločenskú skupinu osôb so stráženými podmienkami fungovania a uplatnenia v dnešnej spoločnosti. V predmetnom prípade teda nešlo o osoby verejného záujmu, ktorých hranice osobnostných práv sú nižšie ako hranice ochrany bežných ľudí. V tomto ohľade sa súd stotožnil so žalovaným, ktorý v napadnutom rozhodnutí pri posudzovaní primeranosti zásahu do slobody prejavu vysielateľa zdôraznil, že hendikepované osoby vzhľadom na svoju znevýhodnenú situáciu požívajú zvýšenú mieru ochrany pred konaním spôsobilým zasiahnuť do ich ľudskej dôstojnosti. Rovnako sa stotožnil s názorom žalovaného, že odovysielané vtipy o amputovaných končatinách zosmiešňovali a zľahčovali neutešivú situáciu fyzicky hendikepovaných obyvateľov, a to obzvlášť neadekvátnym, nehumánnym a necitlivým spôsobom, čím došlo k zásahu do ich ľudskej dôstojnosti. Žalovaný mal za to, že z odôvodnenia napadnutého rozsudku je zrejmé, že tento sa zaoberal významom odovysielanej informácie, ako aj záujmom na jej odovysielaní a zároveň aj záujmom na ochrane prirodzenej dôstojnosti spoločenskej skupiny telesne hendikepovaných osôb. Rovnako v tejto súvislosti objasnil, z akého dôvodu v predmetnom prípade nešlo o poskytnutie informácií, ktoré v zmysle judikatúry ESEP požívajú vyššiu mieru ochrany (ako napr. politická informácia či iná informácia vo verejnom záujme).

39. Je nesporné, že v predmetnom prípade bol prítomný legitímny cieľ obmedzenia slobody prejavu v podobe ochrany práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti spoločenskej skupiny telesne hendikepovaných osôb. Poukázal na to, že správny súd sa v súvislosti s individualizáciou subjektu, do ktorého ľudskej dôstojnosti malo byť zasiahnuté, odvoláva, obdobne ako žalovaná na str. 9 napadnutého rozhodnutia, na závery Najvyššieho súdu uvedené v rozsudku zo dňa 18. 5. 2011, sp. zn. 21/2010-27, v zmysle ktorého cit. „zásah do ľudskej dôstojnosti môže smerovať aj voči celej skupine osôb, pričom takáto skupina musí byť objektívne identifikovaná a identifikovateľná.“ V predmetnom prípade vo výroku napadnutého rozhodnutia žalovaný uviedol, že posudzovaný príspevok svojím obsahom a spôsobom spracovania zasiahol do ľudskej dôstojnosti spoločenskej skupiny dôchodcov, pričom navrhovateľka v tejto súvislosti namietala, že skupina dôchodcov nie je dostatočne individualizovaný subjekt, a preto nemohlo dôjsť k naplneniu skutkovej podstaty správneho deliktu podľa § 19 ods. 1 písm. a) Zákona o vysielaní a retransmisii. Najvyšší súd SR dospel k záveru, že skupina dôchodcov je konkrétne a nezameniteľne identifikovaná aj napriek tomu, že nie sú identifikovaní jednotliví členovia tejto skupiny. Najvyšší súd SR sa preto nestotožnil s námietkou navrhovateľky, že v danom prípade nejde o zásah do sféry práva konkrétnej osoby.

40. Správny súd sa v odôvodnení napadnutého rozsudku stotožnil so záverom žalovaného, že v predmetnom prípade došlo k naplneniu vyššie uvedenej podmienky a je nesporné, že skupina hendikepovaných osôb bola na základe odovysielaného obsahu, a teda prezentácie vtipov o amputovaných

končatinách, pre recipienta ihneď identifikovateľnou.

41. Žalovaný nepopiera, že sporné vyjadrenia odzneli v rámci prezentácie reprodukovateľného vtipu, resp. vymyslenej nereálnej situácie bez reálnych aktérov, ako však uvádza aj na str. 8 napadnutého rozhodnutia, cit. „v záujme pobaviť verejnosť predmetným vtipom bolo úlohou vysielateľa zabezpečiť vhodný prístup vzhľadom na závažnosť situácie a následky, ktoré odvysielanie programu v takejto podobe môže spôsobiť vo vzťahu k ľudskej dôstojnosti hendikepovaných osôb. Aj v prípade zabávania verejnosti touto formou je teda zo strany vysielateľa nevyhnutné zabezpečiť, aby danú informáciu podal v súlade s jej povahou a nevyhnutnosťou prezentovania tak, aby spôsobom odvysielania neprišlo k neodôvodnenému zásahu do práv takto prezentovaných osôb.“ Rovnako aj súd v rámci odôvodnenia napadnutého rozsudku zdôrazňuje, že i prezentácia vtipu ako hodnotového úsudku sa v konkrétnom kontexte môže stať excesívnym, a zasiahnuť tak do ľudskej dôstojnosti iných. Vzhľadom na dikciu ustanovenia § 19 ods. 1 písm. a) zákona č. 308/2000 Z.z. bol tak žalobca povinný zachovať rovnováhu medzi ľudskými právami, najmä slobodou prejavu a právom na zachovanie ľudskej dôstojnosti iných.

42. Žalovaný v tejto súvislosti zároveň uvádza, že porušenie povinnosti ustanovenej v § 19 ods. 1 písm. a) zákona č. 308/2000 Z. z. sa neviaže na vysielanie špecifického programového typu a k porušeniu predmetného ustanovenia tak môže dôjsť odvysielaním informácií v rámci akéhokoľvek programu. Skutočnosť, že relácia Inkognito má zábavný charakter, vzala Rada do úvahy pri posudzovaní kritéria závažnosti správneho deliktu, nebola však dôvodom na zastavenie predmetného správneho konania. Uviedol, že hoci sa súd v napadnutom rozsudku stotožnil so žalobcovým tvrdením, že žurnalisti sú privilegovanou skupinou požívajúcou značnú mieru ochrany pri zverejňovaní informácií, po uskutočnení podrobného testu proporcionality prostredníctvom hľadania odpovedí na otázky: „kto, o kom, čo, kde, kedy, ako“ vyhodnotil intenzitu zásahu do práv telesne postihnutých osôb za natoľko vysokú, že je odôvodnené a v demokratickej spoločnosti nevyhnutné prikloniť sa v predmetnom prípade k právu na ochranu ľudskej dôstojnosti členov tejto spoločenskej skupiny.

43. Pod pojmom žurnalistika, resp. žurnalizmus sa vo všeobecnosti rozumie novinárske povolanie a produkty tejto činnosti, ktoré prinášajú informácie o aktuálnom spoločenskom dianí a poskytujú komentáre, názory a súvislosti. Novinári majú (sociálnu) povinnosť poskytovať informácie a myšlienky týkajúce sa všetkých záležitostí verejného záujmu a verejnosť má právo takéto informácie obdržať. Z judikatúry ESLP pritom vyplýva, že privilegované postavenie z hľadiska ochrany slobody prejavu patrí novinárom a masmédiám, a to zvlášť pri informovaní vo veciach verejného záujmu (napr. Rozsudok ESLP Prager a Oberschlick vs. Rakúsko zo dňa 26.4.1995). Žalovaná v tejto súvislosti zdôrazňuje, že v prípade odvysielania predmetných vtipov v rámci zábavnej relácie nešlo o zverejnenie informácií vo verejnom záujme či informácií získaných v rámci výkonu investigatívnej žurnalistiky alebo realizácie kontroly verejnej moci, ale o prezentáciu vtipov s cieľom pobaviť diváka a zatriktívniť tak obsah televízneho vysielania. Predmetný zábavný program nie je žurnalistickým prejavom ani programom odvysielaným vo verejnom záujme. S ohľadom na uvedené má žalovaný za to, že žalobcovi pri poskytovaní predmetných informácií v rámci zábavnej relácie neprináleží z hľadiska ochrany slobody prejavu privilegované postavenie (zvýšená ochrana).

44. Zastal názor, že správny súd v napadnutom rozhodnutí jasne a podrobne odôvodnil, na základe akých skutočností dospel k záveru, že právo na ochranu ľudskej dôstojnosti spoločenskej skupiny hendikepovaných obyvateľov prevážilo nad právom vysielateľa na slobodné šírenie informácií a myšlienok prostredníctvom televíznej programovej služby. Podrobne a vyčerpávajúcim spôsobom sa rovnako vysporiadal i so skutočnosťou, či obmedzenie slobody prejavu žalobcu v predmetnom prípade spĺňalo podmienku legality, legitimity a proporcionality v zmysle čl. 26 ods. 4 Ústavy SR. Vychádzajúc z vyššie uvedených skutočností považoval dôvody na zrušenie napadnutého rozsudku uvádzané žalobcom za neopodstatnené.

III. Konanie pred kasačným súdom

46. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len "najvyšší súd") ako súd kasačný [§ 438 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len "S. s. p.")], po zistení, že kasačnú sťažnosť podal včas účastník konania zastúpený v súlade s ustanovením § 449 ods. 2 písm. a/ S. s. p., bez nariadenia pojednávania (§ 455 S. s. p.) preskúmal rozsudok krajského súdu v medziach sťažnostných bodov (§ 453 ods. 1 S. s. p.) a jednomyselne dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalobcu je dôvodná. Deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli a na internetovej stránke najvyššieho súdu. Rozsudok bol verejne vyhlásený dňa 30. apríla 2020 (§ 137 ods. 4 v spojení s § 452 ods. 1 S. s. p.).

47. Podľa článku 19 ods. 1 Ústavy SR každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

48. Podľa čl. 26 ods. 1 Ústavy sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

49. Podľa čl. 26 ods. 2 Ústavy každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.

50. Podľa článku 26 odsek 4 Ústavy, slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

51. Podľa čl. 46 ods. 2 Ústavy, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

52. Podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.

53. Podľa čl. 10 ods. 2 dohovoru výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa povinnosti aj zodpovednosť,

môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabránenia úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.

54. Podľa článku 10 Listiny základných práv a slobôd každý má právo na zachovanie svojej ľudskej dôstojnosti a osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

55. Podľa § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. audiovizuálna mediálna služba na požiadanie, programová služba a ich zložky nesmú spôsobom svojho spracovania a svojím obsahom zasahovať do ľudskej dôstojnosti a základných práv a slobôd iných.

56. Podľa § 64 ods. 1 písm. d/ zákona č. 308/2000 Z.z. za porušenie povinnosti uloženej týmto zákonom alebo osobitnými predpismi rada ukladá tieto sankcie: pokutu.

57. Podľa § 64 ods. 3 zákona č. 308/2000 Z.z. pokutu rada určí podľa závažnosti veci, spôsobu, trvania a následkov porušenia povinnosti, miery zavinenia a s prihliadnutím na rozsah a dosah vysielania, poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a retransmisie, získané bezdôvodné obohatenie a sankciu, ktorú už prípadne uložil samoregulačný orgán pre oblasť upravenú týmto zákonom v rámci vlastného samoregulačného systému.

58. Podľa § 64 ods. 4 zákona č. 308/2000 Z.z. rada o uložení sankcie rozhodne do šiestich mesiacov odo dňa, keď sa o porušení povinnosti podľa odseku 1 dozvedela, najneskôr však do jedného roka odo dňa, keď bola povinnosť porušená. Za deň, keď sa rada dozvedela o porušení povinnosti podľa odseku 1, sa považuje deň prerokovania správy o kontrole dodržiavania povinností podľa tohto zákona na zasadnutí rady.

59. Podľa § 67 ods. 5 písm. e/ zákona č. 308/2000 Z.z. rada uloží pokutu vysielateľovi televíznej programovej služby okrem vysielateľa prostredníctvom internetu od 3 319 eur do 165 969 eur a vysielateľovi rozhlasovej programovej služby od 497 eur do 49 790 eur, ak vysielala programy a iné zložky programovej služby, ktorých obsah je v rozpore s povinnosťami podľa § 19.

60. Podľa § 71 ods. 1 zákona č. 308/2000 Z.z. na konanie podľa tohto zákona sa vzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní okrem ustanovení § 23 v časti neprístupnosti zápisníc o hlasovaní a § 49, § 53, § 54, § 56 až § 68 zákona o správnom konaní.

61. Predmetom posúdenia najvyššieho súdu ako súdu kasačného v predmetnej veci bolo, či správny súd správne zamietol žalobu o preskúmanie rozhodnutia žalovaného (správnu žalobu vo veciach správneho trestania podľa § 194 a nasl. SSP), ktorým žalovaný s poukazom na ustanovenie § 19 ods. 1 písm. a/ Zákona č. 308/2000 Z.z. a podľa § 64 ods. 1 písm. d/ predmetného zákona uložil žalobcovi sankciu - pokutu vo výške 3.319,-eur za to, že na televíznej programovej službe JOJ odvysielal dňa 23.03.2017 o cca 20.37 hod. program Inkognito, ktorý svojím obsahom a spôsobom spracovania a síce prezentovaním vtípor o amputovaných končatinách, zasiahol do práva na ochranu ľudskej dôstojnosti spoločenskej skupiny telesne hendikepovaných osôb. K tomuto záveru správny súd dospel po vyhodnotení tzv. testu proporcionality s poukazom na rozsiahlu judikatúru ESLP a Ústavného súdu k týmto veciam.

62. Kasačný súd zdôrazňuje, že právo na šírenie informácií, avšak rovnako aj právo na ochranu cti a dôstojnosti jednotlivca patrí medzi základné práva, ktoré sú garantované Ústavou Slovenskej republiky, tak ako to vyplýva z vyššie citovaných článkov Ústavy Slovenskej republiky. Tiež považuje za potrebné primárne konštatovať, že ustanovenie § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. nesupluje občianskoprávne konanie o ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Z dôvodovej správy k ustanoveniu § 19 ods. 1 písm. a/ zákona č. 308/2000 Z.z. vyplýva, že v záujme ochrany ľudskej dôstojnosti sa zakazuje v súlade s čl. 22a smernice Rady 89/552/EEC o koordinácii niektorých

zákoných ustanovení, regulatívnych opatrení a administratívnych postupov členských štátov, vzťahujúcich sa na aktivity v oblasti televízneho vysielania v znení smernice 97/36/EC vysielanie takých komunikátov, ktoré obsahujú podnety k nenávisti na základe rasy, pohlavia, náboženstva alebo národnosti. V ustanovení sa bližšie špecifikujú všeobecne uznané a uznávané morálne a etické štandardy v oblasti vysielaných programov. Neprípustnosť vysielania programov určitého druhu alebo typu možno vyvodíť predovšetkým na základe trestnoprávných noriem. V záujme komplexnosti právnej úpravy sa v navrhovanom ustanovení § 19 ods. 1 deklarujú určité obsahové neprípustnosti, a to pod hrozbou osobitných sankcií. Neznamená to však zavedenie preventívnej kontroly obsahu vysielania, ale stanovuje sa len zodpovednosťná stránka v rámci obsahu vysielania. Navrhované obmedzenia sa uplatňujú na všetky druhy programov, vrátane reklamy a programových oznámení

Obmedzenia / limity slobody prejavu

63. V priebehu svojho viac ako 50-ročného fungovania si ESĽP prostredníctvom rozsiahlej judikatúry vyprofiloval štandardizovaný postup v prípade indikovaných zásahov do slobody prejavu. V prvom rade skúma, či došlo k zásahu do slobody prejavu v zmysle prvého odseku článku 10 Dohovoru, a ak áno, či môže byť takýto zásah posúdený ako oprávnený v zmysle druhého odseku článku 10 Dohovoru. Tento ustanovuje, že výkon slobody prejavu, pretože zahŕňa povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam, obmedzeniam alebo sankciám, ktoré stanovuje zákon, a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti alebo verejnej bezpečnosti, na predchádzanie nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabránenie úniku dôverných informácií alebo zachovanie autority a neustrannosti súdnej moci. ESĽP následne analyzuje splnenie troch rozhodných kritérií, ktorých kumulatívne naplnenie je predpokladom pre legálny a oprávnený zásah do slobody prejavu. Týmito kritériami sú:

- a. ustanovenie zákonom,
- b. nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti,
- c. legitímnosť cieľa.

Ad a. Ustanovenie zákonom

64. Výklad použitého termínu „zákon“ je vo svojom základe konštruovaný extenzívne tak, aby zahŕňal nielen zákony vo formálnom zmysle slova, ale taktiež súdne precedensy a obyčaje s cieľom, okrem iného, vyjsť v ústrety krajinám angloamerickej právnej kultúry. Zároveň zahŕňa i pravidlá prijaté rôznymi administratívnymi alebo profesijnými orgánmi, na ktoré sú delegované právotvorné a disciplinárne právomoci. V niektorých prípadoch pravidlá medzinárodného práva poskytujú dostatočný právny základ. ESĽP v rámci svojej judikatúry identifikoval dve požiadavky inherentné v slovnom spojení „stanovuje zákon“, ktoré musia byť splnené v zmysle čl. 10 Dohovoru. Týmito sú „dostupnosť“ a „predvídateľnosť“ (jasnosť). Norma nemôže byť považovaná za „zákon“, pokiaľ nie je formulovaná dostatočne presne tak, aby umožnila občanom (ak je to potrebné) po vhodnom upozornení predvídať (v rozumnom rozsahu k daným okolnostiam) dôsledky, ktoré môže predmetné konanie spôsobiť.

Ad b. Nevyhnutnosť v demokratickej spoločnosti

65. ESĽP konzistentne zastáva postoj, že „nevyhnutnosť“ v zmysle článku 10 ods. 2 Dohovoru implikuje existenciu naliehavej spoločenskej potreby, pričom zmluvné štáty majú pri jej hodnotení k dispozícii princíp voľného uváženia (margin of appreciation). Tento však nemôže byť uplatňovaný svojvoľne, preto podlieha európskemu dohľadu. Kontrolná právomoc ESĽP pritom nie je založená na nahrádzaní decíznej právomoci národných súdov, ale na revidovaní rozhodnutí, ktoré vyniesli pri výkone spomínaného princípu voľného uváženia. Súd môže pri plnení svojich povinností vykonávania európskeho dohľadu verifikovať, či príslušné vnútroštátne inštitúcie dosiahli spravodlivú rovnováhu v prípade ochrany dvoch hodnôt garantovaných Dohovorom, ktoré môžu prísť do konfliktu, ako napr. na jednej strane právo slobody prejavu a na druhej strane právo na súkromie [§ 43 Rozhodnutia vo veci Hachette Filipacchi Associés proti Francúzsku (zo 14. júna 2007) týkajúce sa sťažnosti č. 71111/01].

Ad c. Legitímnosť cieľa

66. Dohovor vo svojom článku 10 ods. 2 zakotvuje deväť cieľov, ktoré legitimizujú zásah do slobody prejavu, spomedzi ktorých je v kontexte analyzovania konfliktu práva na súkromie a slobody prejavu významná „ochrana povesti“ a „ochrana práv iných“. V prípade druhého zmieňovaného už jeho samotné pojmoslovie implikuje, že jeho esenciou je konflikt dvoch slobôd, či práv garantovaných Dohovorom.

Tak ako už bolo zdôraznené, sloboda prejavu je nielen oprávnením, ale synalagmaticky k nej pristupujú aj „povinnosti a zodpovednosť“, ako to explicitne uvádza aj článok 10 ods. 2 Dohovoru, a preto musí ochrana poskytovaná v súlade s Dohovorom podliehať istým hraniciam a zásadám.

67. Z obsahu administratívneho spisu bolo nepochybné, že v predmetnej veci v zábavnej relácii žalobcu „ Inkognito“ boli prezentované vtipy známych zabávačov a humoristov „ o amputovaných končatinách“ (vzťah lekár, sestrička, pacient) uvedené v odôvodnení napadnutého rozhodnutia, ktoré je možné charakterizovať aj ako tzv. „, čierny humor“, „, čierny vtíp“.

68. Humor je jedna z foriem komična, ktorých doménou je úsmevné a chápané hodnotenie smiešnej situácie alebo objektu, oproti adresnej a výsmešnej satire. Humor nezatraca, v jeho spôsobe hodnotenia reality je prítomná tak radosť z vedenia a prevahy, ako aj clivota a bolesť z pochopenia , preto v takmer každom pokuse o definíciu pojmu humoru vystupuje do popredia názor, že humor zlučuje v sebe prvky komična i tragična , v účinku potom smiech a plač ().

69. Čierny humor je humor , pri ktorom zdrojom komična sú nepredstierané nehody a ťažkosti. Zdrojom komického efektu je kontrast medzi šokujúcou a tragickou povahou skutočnosti a spôsobom akým o nej hovoríme. Témy a udalosti, ktoré sú štandardne považované za tabu sú opisované v nevhodne nevážnom, prípadne satirickom a humornom podtóne. Humor samotný však nepopiera ich závažnosť. V prípade čierneho humoru sú za témy vtipov vyberané situácie a témy ktoré sú v spoločnosti určitým spôsobom tabu. Dôležitým prvkom nie sú samotné postavy a situácie ktoré v anekdote vystupujú, ale je to práve kontrast medzi samotnou situáciou ktorá vyvoláva u diváka pocity určitého diskomfortu, a spôsobu akým mu bola informácia podaná. Keďže čierny humor rozpráva o tabuizovaných témach, je kontroverzný. Čierny humor niekedy využíva aj prvky skepticizmu a cynizmu (). Čierny humor si veľa krát vyberá za „obetu“ svojich vtipov témy, ktoré narážajú na isté mantinely dané spoločnosťou. Takýmito témami môže byť napríklad smrť alebo násilie, alebo tragické udalosti minulosti, či dokonca tragické udalosti súčasnosti. Čierny humor nie je vysmievanie aktérov danej témy ale témy samotnej. Čierny humor vo svojej podstate vychádza zo satiry. Satira sa snaží upozorniť na nejakú tému humorným podaním, pričom to často krát dosahuje až ostrým prípadne posmešným spôsobom. Najlepšie sa to dá asi ukázať na politickej satire, ktorá sa snaží upozorniť na problémy politického sveta - napríklad korupciu. No a čierny humor v zásade robí to isté len o inej téme. Vtip je práve v tom upozornení na nejakú konkrétnosť. Často krát sa môže stať, že sa človek danému vtipu zasmieje ale po chvíli si uvedomí čomu sa zasmial a aké je strašné, že sa to naozaj stalo. Aj toto môže byť želaný efekt, ktorý je v zásade prvkom satiry.

70. Humor, žart, satira, karikatúra sú v judikatúre EŠLP jednoznačne formami slobody prejavu, ktoré sú chránené z hľadiska slobody prejavu, ibaže by svojim obsahom a intenzitou predstavovali tzv. hate speech, tzn. šírenie nenávisných myšlienok voči vystupujúcim osobám smerujúcim k potlačaniu ich základných práv a slobôd (rozhodnutie vo veci Sousa Goucha proti Portugalsku z 22.03.2016, sťažnosť č. 70434/12, bod 50 a 51).

71. V danom prípade sa kasačný súd stotožnil s názorom žalobcu, že došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci správnym súdom (§ 440 ods. 1 pís. g) SSP). Výsledok testu proporcionality v kategórii ČO bolo obsahom inkriminovaných informácií, KDE boli inkriminované informácie uverejnené a AKO boli informácie v inkriminovaných reportážach formulované v danom prípade kasačný súd vyhodnotil v zhode s názorom žalobcu a to v jeho prospech.

72. V prejednávanej veci bola žalobcovi obmedzená sloboda prejavu za reprodukciu tzv. čierneho vtipu (vymyslenej nereálnej situácie bez reálnych aktérov). Odvysielané vtipy boli v kontexte zábavného programu, ktorý je vnímaný s nadsázkou a odstupom a v kontexte zábavnej relácie, ktorej obsah nie je možné brať vážne. Kasačný súd považuje právne závery krajského súdu vyjadrené v napadnutom rozhodnutí, v zmysle ktorého žalobca neprípustným spôsobom zasiahol do ľudskej dôstojnosti „telesne hendikepovaných osôb“, prezentovaním vtipov o amputovaných končatinách na televíznej programovej službe JOJ, keď odvysielal dňa 23.03.2017 o cca 20.37 hod. program Inkognito, za zásah do slobody

prejavu, ktorý je z ústavného hľadiska neakceptovateľný a neudržateľný, z dôvodu, že nespĺňa základné predpoklady nevyhnutnosti a proporcionality.

73. K testu proporcionality kasačný súd dodáva : 1. Status osoby, do ktorej osobnostných práv bolo zasiahnuté.

Vo všeobecnosti je možné rozdeliť osoby, do ktorých práv môže byť výkonom práva slobody prejavu zasiahnuté, na osoby verejné a súkromné. V teste sa porovnávajú práva súkromných osôb, presnejšie právo na slobodu prejavu humoristov a zabávačov a právo na ľudskú dôstojnosť telesne hendikepovaných osôb. Hendikepovaní ľudia síce spadajú do skupiny osôb, ktorých miera ochrany ich práv na zachovanie ľudskej dôstojnosti je vysoká a vnímaná veľmi citlivo, treba ich však zároveň vnímať ako súčasť spoločnosti s cieľom inklúzie a nevytesňovať ich z bežného života.

74. 2. Obsah a forma prejavu

Pri posudzovaní miery zásahu do práva na ľudskú dôstojnosť je kľúčovým kritériom posúdenia nevyhnutnej miery ochrany slobody prejavu samotný obsah prejavu. Je potrebné zvažovať do akej miery sa prejav týka verejného záujmu. Treba tiež rozlišovať či je prejav formulovaný ako skutkové tvrdenie, alebo ako hodnotiaci úsudok. Je potrebné konštatovať, že v tomto prípade išlo o vtip, ktorý predniesli humoristi v rámci zábavného programu Inkognito. Vtip je v Slovníku slovenského jazyka charakterizovaný ako “komické poňatie nejakej situácie”. Preto samotný vtip nevnímame ako nástroj, ktorý by mohol vážnym spôsobom narušiť spoločenské vzťahy medzi ľuďmi. Kasačný súd je toho názoru, že išlo iba o vtipné nasimulovanie situácie, ktorá sa mohla, ale nemusela stať a nešlo o priamy útok. Podľa názoru súdu humoristi nechceli narušiť ľudskú dôstojnosť hendikepovaných ľudí. Samotná dĺžka vtipov k pomeru dĺžky celkovej relácie bola veľmi krátka, trvali 40 sekúnd z celkového vysielanie relácie Inkognito. Sankcionovanie takéhoto prejavu by do budúcnosti mohlo vyvolať obavy predniesť akékoľvek vtipy verejne.

75. 3. Status autora prejavu

Často sú to práve médiá kto zasahuje do osobnostných práv ľudí. Osoby verejné možno rozčleniť na osoby verejne činné a osoby verejne známe. Vedľa skupiny osôb verejne činných je vymedzená skupina osôb verejne známych, u ktorých verejná známosť môže byť daná tým, že vynikajú v určitých aktivitách, poprípade sa významne angažujú v určitých záležitostiach verejného záujmu (celebrity). Toto delenie uverejnil Ústavný súd SR v Interpretácii limitov ohraničujúcich slobodu prejavu III. ÚS 385/2012. Judikatúra ESLP špecifickú ochranu tlače, kde pred hrozbou príliš rozsiahlych odškodnení v prípadoch možných omylov a z toho vyplývajúceho strachu informovať o kontroverzných prípadoch poskytuje periodickej tlači, resp. ostatným médiám privilegium určitej miery nepresnosti (prípady CumpažnaŽ a MaŽzare proti Rumunsku, rozsudok ESLP zo 17. decembra 2004, sťažnosť č. 33348/96).

76. 4. Kritérium úmyslu, cieľa a motívu

Pri posudzovaní otázky cieľa, motivácie, precíznosti práce a dobrej viery autora prejavu pri zverejnení difamačných výrokov slobody prejavu a ochrany osobnostných práv sa uplatňuje koncepcia „chilling effect“, teda zohľadnenie možného odradzujúceho účinku prípadných sankcií pre verejnú debatu pro futuro. V prípade relácie Inkognito ide o zábavnú reláciu, ktorej hlavným cieľom je najmä pobaviť verejnosť. Cieľom bolo poukázať na možný nevhodný prístup zdravotníckych pracovníkov k pacientom, a tým poukázať na problémy v spoločnosti. Vtipy neboli koncipované tak, aby ublížili vybranej skupine hendikepovaných ľudí, ani im nechceli zasiahnuť do ich dôstojnosti. Na základe vykonaného testu proporcionality, sa nejedná o taký zásah do práva na ľudskú dôstojnosť hendikepovaných ľudí zo strany humoristov, ktorým by sa muselo, neprimeraným spôsobom obmedziť ďalšie ústavné právo a síce právo na slobodu prejavu.

77. Na základe uvedených právnych názorov dospel kasačný súd k záveru, že napadnuté rozhodnutie žalovaného nie je vydané v súlade so zákonom, a to pre nesprávne právne posúdenie veci s poukazom na § 191 ods. 1 pís. c) SSP. Keďže správny súd žalobu zamietol, kasačný súd vzhľadom na uvedené skutočnosti a aplikáciu revízneho princípu podľa § 462 ods. 2 SSP rozsudok správneho súdu zmenil tak, že rozhodnutie žalovaného zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie (pri aplikácii § 440 ods. 1 pís. g) SSP).

78. Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia a k vráteniu veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, orgán verejnej správy je viazaný právnym názorom kasačného súdu (§ 469 SSP).

79. O nároku na náhradu trov konania rozhodol kasačný súd podľa § 467 ods. 1 a 2 SSP v spojení s § 167 ods. 1 SSP a § 175 ods. 1 SSP tak, že úspešnému sťažovateľovi (žalobcovi) priznal proti neúspešnému žalovanému nárok na úplnú náhradu trov konania na krajskom súde a kasačnom súde.

80. O výške náhrady trov konania na krajskom súde a kasačnom súde rozhodne podľa § 467 ods. 1 SSP v spojení s § 175 ods. 2 SSP krajský súd po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

81. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 veta tretia zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. mája 2011, § 139 ods. 4 SSP v spojení s § 452 ods. 1 SSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.